

**Анатолій Свідзинський як головний редактор
журналу «Розбудова держави»
Жуйкова Маргарита**

Наукові кола в Україні та за її межами добре знають здобутки Анатолія Вадимовича Свідзинського у галузі теоретичної фізики. Багато хто з українських культурних діячів знайомі з його працями в галузі культурології та націології. Широкі кола знають і цінують його художню прозу, що друкувалась в різних виданнях і зібрана в книзі «Роки й обличчя». Проте далеко не всім відомо, що Анатолій Вадимович мав у своєму житті чималий період, коли він виконував роль головного редактора українського часопису «Розбудова держави». Це видання започатковане Проводом ОУН (м) ще у діаспорі, а після здобуття незалежності його перенесено до Києва. 2000 року Голова Проводу ОУН пан Микола Плав'юк, заступником якого був з 1993 року Анатолій Свідзинський, вирішив зробити вміст журналу максимально наближеним до українських реалій. Першим кроком до цього була ідея щодо зміни редакційної колегії та головного редактора. Цю роль й було запропоновано Анатолію Вадимовичу, який на той час працював завідувачем кафедри теоретичної фізики Волинського державного університету імені Лесі Українки, писав підручники з теоретичної фізики, а також постійно розмірковував над різними культурологічними проблемами.

Погодившись прийняти пропозицію пана Миколи Плав'юка, Анатолій Вадимович вже з 2000 року активно занурився у цілком нову для нього сферу. Передусім він з притаманної йому ґрунтовністю розробив структуру журналу та його рубрики. Вони охоплювали широке коло проблем, що були задекларовані у самій назві журналу: «Розбудова держави». Редактору хотілось, щоб журнал був джерелом інформації для читачів різного віку, з різним рівнем підготовки, з різними професійними зацікавленнями, а також завжди подавав правдиву і вивірену інформацію з першоджерел, виражав ідеї провідних науковців та громадських діячів, які представляють різні напрямки складного процесу державотворення в Україні. У першому числі за 2001 рік (тобто у першому номері, який сформував А.В. Свідзинський) вміщено програмову статтю головного редактора, де він пише таке:

«Назва нашого журналу "Розбудова держави" гранично стисло визначає його концепцію. Журнал має тримати в полі зору всі аспекти українського державотворення. Як при зведенні кожної споруди, здавалося б, незначні на перший погляд перекоси можуть призвести до небезпечної деформації усієї будови, так само і в справі розбудови держави нехтування тими чи іншими аспектами може мати фатальні наслідки».

Зрештою у журналі були започатковані такі рубрики: Теперішнє, Ретроспектива, Культура, Економіка, Постаті, Verba Veritatis, Нова книга, Натхнення, В кінці номера. Більшість з них була представлена практично в кожному числі журналу. Користуючись своїм великим авторитетом серед української інтелігенції, Анатолій Вадимович постійно залучав до співпраці з журналом цікавих авторів. Зокрема, спеціально для журналу писали політологи Микола Плав'юк, Олег Тягнибок, Мирослав Маринович, Марта Богачевська-Хом'як, Роман Матузко, економіст Богдан Гаврилишин, фізики Ігор Юхновський та Ярослав Яцків, мовознавці Олександр Пономарів, Олександра Сербенська, Ірина Фаріон, Лариса Масенко, історики Ярослав Дашкевич, Ярослав Ісаєвич, Надія Миронець, Володимир В'ятрович та Володимир Муравський, біолог Петро Вольвач, географи Степан Генсірук та Федір Заставний, мистецтвознавець Ольга Калітовська, письменник і правозахисник Євген Сверстюк та ін.

У рубриці «Постаті» читач знаходив змістовні розвідки про Ніла Хасевича, Уласа Самчука, Олену Телігу, Олега Штуля, Юліяна Вассіяна, Ольгу Мак, Оксану Лятуринську, Олексу Гай-Головка та багатьох інших, переважно малознаних широкому загалу на той час діячів нашої культури. Саме у «Розбудові держави» була передрукована знаменита стаття Євгена Маланюка про Дмитра Донцова. Такі публікації викликали значний інтерес у передплатників і, безперечно, сприяли формуванню правильних уявлень про творців нашої культури, імена яких десятиліттями замовчувала, а постаті спотворювала радянська влада.

Значна частина матеріалів, що друкувались у рубриках «Культура», належить самому Анатолію Вадимовичу, який на той час вже був авторитетним націологом та культурологом завдяки своїм книгам «Це складне національне питання» (Київ, 1993) та «Самоорганізація і культура» (Луцьк, 1999), а також численним публікаціям в українській пресі. Сторінки «Розбудови держави» стали для Анатолія Вадимовича ще одним засобом поширення його думок щодо різних аспектів культури. Пізніше статті, написані для часопису, було перероблено для великої монографії «Синергетична концепція культури» (перше видання 2009 року, друге – 2013 року). Зокрема, в остатньому числі журналу за 2005 рік надрукована стаття А.В. Свідзинського «Релігія, наука, культура», де він розмірковує над складним питанням співвідношення між релігією та наукою. Це з часів європейського Просвітництва в свідомості багатьох інтелектуалів вкорінилась думка, що релігія та наукові знання несумісні. За радянської влади заперечення релігії набуло характеру ідеологеми, яка пронизала всю світоглядну сферу суспільства, і мало хто усвідомлював, що релігія і сучасна наука насправді не є антагоністами. Для того щоб довести відсутність прірви між ними, треба бути як мінімум носієм сучасної картини світу в галузі фізики (а також біології), отже, пояснити це надскладне питання може як раз фізик, а не теолог, який міркує про питання Бога з позицій віри. Прочитую два фрагменти з цієї статті:

«...В двадцятому столітті поступово накопичились такі зсуви в мисленні людей, виробилися такі теоретичні концепції, з позицій яких можна впевнено стверджувати, що 1) заперечення тези про існування Бога є філософською помилкою, 2) суперечність між релігією та наукою, на якій так часто наголошувалося, є фікцією, непорозумінням. І для того щоб зрозуміти це, сьогодні достатньо простої вдумливості при аналізі цих ідейних зсувів, зокрема, в проблемі структури наукового знання і статусу теорії. Ці висновки принесло ХХ століття, особливо остання його третина».

«Наріжним каменем сучасної космології є той факт, що світ не існував вічно, а був створений. Він має переконливі підтвердження спостережувального та експериментального характеру. Найбільш вражаючим є підтвердження Великого Вибуху (Гамов та ін.) стало відкриття 1965 року рівноважного реліктового випромінювання, яке однорідно заповнює Всесвіт і має нині температуру 2,7° К в згоді з темпом розширення Всесвіту».

Попри те, що сприйняття такого тексту вимагає відповідного понятійного апарату, на набуття якого йдуть роки спеціального навчання, Анатолій Свідзинський не намагався спростити свій виклад і зробити його прийнятним «для широкого загалу». Це був його редакторський принцип: не спрощувати і примітивізувати матеріал, а ставити перед читачем інтелектуальний виклик. Зрештою, такий стиль спілкування з потенційним читачем в «Розбудові держави» був домінуючим, що, безперечно, робило цей журнал одним з найбільш інтелектуальних часописів України початку ХХІ ст.